CAROLI LINNÆI M. D.

ORATIO

DE NECESSITATE PEREGRINATIONUM INTRA PATRIAM

Habita Hupsaliæ, ibique primum edita
ANNO MDCCXLI

QUUM MEDICINÆ PROFESSIONEM REGIAM ET ORDINARIAM SUSCIPERET

Nunc denuo rarior facta emendatior recuditur.

L I B U R N I
APUD CAROLUM GIORGI

MDCCLXXXVI
SUPERIORIBUS ADNUENTIBUS.

S. R. M.

SUMMÆ FIDEI VIRO

EXCELLENTISSIMO CELSISSIMOQUE

COMITI

D. CAROLO

GYLLENBORG

REGIS REGNIQUE SVECIÆ SENATORI

REGIÆ CANCELLARIÆ PRÆSIDI

ACADEMIÆ UPSALIENSIS CANCELLARIO

MŒCENATI SUMMO

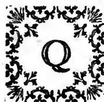
HANC ORATIONEM D. D. D.

DEVOTISSIMUS

CAROLUS LINNÆUS.

AUDITORES OMNIUM ORDINUM
HONORATISSIMI, EXOPTATISSIMI.

Uod felix faustumque esse jubeat Deus Ter Optimus Maximus, spartam, Auditores Honoratissimi, ab Augustissimo Potentissimoque Rege clementissime mihi demandatam, & in Facultate Medica ad illustre hoc Sveciæ Athenæum, a me, utinam bono & felici omine, exornandam, aggredior.

Et, cum ad capienda novi hujus muneris auspicia, more & ritu majoribus consueto, legibusque academicis præscripto, in tam illustri doctissimorum Patrum Civiumque consessu, verba mihi jam sunt facienda, fateor, quæ singula, hominibus ad dicendum accedentibus, timorem injicere consueverunt, ea sese mihi, hodierno die, objicere universa; sive enim loci amplitudinem, sive auditorum dignitatem, sive lectissimorum hominum frequentiam, sive denique meam dicendi tenuitatem contemplor, fateor ingenue hæc esse, quæ multum perturbationis mihi adferre possunt.

Etenim si eloquentissimos olim viros accepimus, cum ad perorandum venissent, ita expavisse ac

ac animo fuiſſe commotos, ut plane obmutuerint; quid mihi tandem animi eſſe opportebit, cui in facundiæ aliqua promptitudine ac ſplendore, nulla vel naturæ vel exercitationis adſunt præſidia?

Quum tamen aliquid mihi eſt dicendum: in illo, quem aliis, ex hoc loco verba facientibus, denegare non ſoletis favore ac humanitate, perfugium erit; quo fiet, ut quod ſpero, ſermo meus, quantumvis tenuis & inexercitatus, velut ſecundis ſubvectus ventis, quem ſibi propoſuerit portum, facile conſequatur.

Materiam igitur, Auditores Honoratiſſimi, nec a præſenti tempore; nec ab hac, quam ingredior, ſparta; nec ab occupatione, qua, ex nutu & voluntate Celſiſſimorum Ordinum Regni, nuper ſum defunctus, & ex qua recens ad has muſas, nunc redux ſum factus, alienam, ſed hiſce ſingulis, mea quidem opinione, aptam ſatis & accomodatam, veſtra fultus benevolentia, pertractabo, de *Peregrinationum intra patriam inſtituendarum neceſsitate*, fructuque exinde, Medicis imprimis, percipiendo, ſimpliciter & populariter dicturus, idque operam daturus, ut dicendi tenuitas dignitate rerum ac imprimis ſermonis brevitate, gnaviter compenſetur.

OMnis noſtra ſcientia duobus nititur fundamentis: ratiocinio videlicet ac experientia; hæc duo amiciſſimo fœdere juncta bonum Medicum conſtituere debent.

Equidem fatemur *ratiocinandi* negotium æque feliciter in muſeo poſſe expediri, ac in peregrinationibus, dummodo cum viris ſolide eruditis commercium haberi liceat.

At

At *experientia*, rerum illa magistra, sine qua loqui erubescat Medicus, hæc, inquam, experientia illa ipsa est, quæ tot veterum, atque in hisce divinum senem Hippocratem, ipsiusque scripta, quæ integris ante Christi nativitatem sæculis lucem adspexerant, immortalitati consecravit. Solius enim Hippocratis scripta sunt, quæ, inter tot felicissimorum ingeniorum inventa & artificiose fabricata systemata, ab omni labe ac mutatione inconcussa, immota, integra, immo intacta, in hunc usque diem perdurarunt, & perdurabunt posthæc. Utique experientia est, quæ tot celeberrimorum Medicorum capita omni tempore coronavit, atque etiamnum hodie coronat, & id præstat, ut inter præcipuos Medicorum titulos hic censeatur, *experientissimum* vocari. Prægreditur experientia, subsequuntur ratiocinia; illa materiem sciendorum sufficit; hæc ex datis phænomenis consulta de rebus instituunt, & postquam trutinam judicii adhibuerunt, veritates eruunt, ac de rebus propositis feliciter concludunt, statuunt, determinant.

Experientia in rebus medicis debet animari ratiociniis, sine quibus hæc non est nisi res mortua ac velut rudis indigestaque moles: rationes experientia destitutæ nihil juvant, utpote quæ ingeniorum, opera sua abutentium, mera sunt somnia, mera phantasmata, ac meteora. Certe veteres hanc non ex utero materno secum eduxerunt. Multo fuit usu opus ac labore, antequam homines illa recte instruerentur. Fatetur ipse *Dioscorides* multa se ad augendam experientiam confecisse itinera; & reliqui Medicorum Patres, passim in scriptis suis, varia sua itinera loquuntur & produunt.

ACA-

ACADEMIÆ in hunc finem institutæ sunt, ut viri in omni eruditionis genere probe versati, ac insuper rerum locupletati experientia, illuc evocentur; & ut scientiarum avida juventus ad has sedes confluat, in quibus ab experientia non minus quam eruditione professorum proficiant, quas dotes, in doctoribus suis, pulcherrimo semper connubio junctas, par est ut suspiciat ac veneretur.

Apud Academias vasta ac sumptuosa *librorum* supellectilia conduntur, in quibus observata eruditorum, tamquam totidem eorum legata ac testamenta asservantur, ut qui literis fideliter operam navant, eruditionis experientia etiam excultæ ac firmatæ, reddantur compotes, quæ in publicis hisce sapientiæ cimeliis reconditur, & exinde bonis ingeniis, tamquam venales merces, usurpanda exponitur.

Etiam *Nosocomia* instruuntur, ut futuri Medici ex lecto ægri ea discant, quæ ex libris disci nequeunt; usu quippe ac experientia per autopsiam, & manuum applicationem exserente heic suas vires; sicut omnium accuratissime certi alicujus hominis exprimit lineamenta, qui non ex aliorum relatione, sed ex illa, quam per suos oculos animo impressit idea, hominem depingit.

Theatra Anatomica construuntur, ut in alieno corpore, tamquam in speculo, nostrum corpus ejusque structuram intueamur; sicut terrarum, regionum, urbium situs, hominumque in his degentium mores, instituta, ritus certius illi percipiunt, qui ipsimet suis pedibus loca ista calcarunt, & quæ memoratu digna ipsi suis usurparunt sensibus, quam qui ex vagis & fallacibus chartis, ac narrationibus geographorum unice dependent.

Horti Academici hic inſtituuntur, ad quorum plantationem varii generis vegetabilia ex univerſo orbe colligi ſolent; ut hac ratione veluti in parvo mundo majorem intueamur.

Huc *Phyſica Inſtrumenta* comportari ſolent, eum videlicet in finem, ut elementorum abſtruſæ vires, quæ alioquin ſenſus noſtros fugiunt, oculis ſubjiciantur, atque ſic in ipſa adyta ac penetralia Naturæ, quantum permittit ingenii humani perſpicacia, feliciter perducamur.

Hic Naturæ & Artis *Muſea* colliguntur, ut uno intuitu Naturæ luſus & prodigia conſpiciantur.

Hæc omnia apud Academias eum in finem inſtituuntur, ut per experientiam multa cognoſcere diſcat juventus; omnia, inquam, eo tendunt, ut uno loco, uno terrarum angulo conſtitutus ingentes omnigenæ ſapientiæ opes ac divitias, inque his, ipſius etiam Naturæ latifundia perſcruteris & rimeris, illamque cognitionem rerum tibi acquiras, quæ alioquin, & ſæpenumero fruſtra, per immenſos terrarum tractus eſſet quærenda.

Quare peregrinationes ad Academias, meo quidem arbitrio, non ſunt negligendæ, ſed illis, qui ad ſolidiorem ſapientiam, hoc eſt, ſapientiam experientia ſuffultam & corroboratam, adſpirant, pernecesſariæ habendæ.

Atque errant, me quidem judice, illi enormiter, qui in ſtudioſæ juventutis animis contemptum Academiarum excitant, & ut artium ſtudioſi has ſedes fugiant, peſtifera ſuggerunt conſilia; non conſiderantes, breviſſimo temporis curriculo, in his officinis, longe majora & excellentiora per experientiam hauriri poſſe ac perſentiſci, quam intra privatos parietes & limina muſei, lectione quantum-

vis multijuga, indefessa, & per omne vitæ spatium extensa.

Æmulatur certe, si quod res est dicendum, nostra hæc cum reliquis cæterarum Nationum Academiis, bona & solida horum omnium, de quibus jam dixi, institutione egregia & exemplari: nam & *Hortis botanicis*, & *Nosocomiis*, & *Observatoriis astronomicis*, & *Instrumentis physicis*, & *Præparatis anatomicis*, & cæteris artium ac scientiarum adminiculis magnificis, excellere incipit hæc alma Musarum Sedes Upsaliensis, atque ita quidem excellere (nec enim hujus rei commemoratio ab hoc loco & tempore est aliena), ut Academiis omnibus exteris, si Deus benigniora fata impertiat, palmam propediem facile præripere posse videatur.

Et quamquam aliæ, præ aliis, Academiæ certis quibusdam gaudent prærogativis; prout enim scientia aliqua, in hac aut illa natione, in majori vel minori pretio habetur, ita etiam magis vel minus excolitur, ipsique doctores scientiarum vel excellentiores existunt vel etiam sequiores; & ubi quæso excellentiora hoc tempore vel frequentiora celebrantur *Nosocomia*, quam Londini Anglorum? ubi plures *Operationes chirurgicæ* adornantur, quam Lutetiæ Parisiorum? ubi elegantiora *Præparata anatomica* monstrantur, quam Lugduni Batavorum? ubi plura collectanea in *Botanicis* asservantur, quam Oxoniæ? Quamquam, inquam, hæc vera sunt, non tamen eos satis considerate se gerere, aut sibi patriæque bene consulere existimo, qui foris ea quærunt, quæ sunt domi ante oculos posita; quique ad exteras Academias peregre abeunt, non dum bene jactis studiorum fundamentis in patrio solo. Non dubium est, quin hos demum erroris sui vehementer pœ-
niteat!

niteat! Qui rudis & indoctus patriæ terminos egreditur, raro doctior regreditur! Numquam vero ejus temporis quemquam pœnitebit, quod ad patrias Academias bene collocaverit! Nam qui bonus exiſtit artium ſtudioſus apud Academias, idem etiam optimus ac ſolidiſſimus vir, in omni negotiorum genere, exſtiturus eſt!

Qui in terras calentes peregrino ſole abiturus, ſolida primum ſtudiorum fundamenta apud natalis terræ Academias poſuerit, is domum longe utiliores merces reportabit, quam fit hodie in multis peregrinatorum, qui vix alia fere re expoliti redeunt, quam quod noverint ampullas vocum, & ſeſquipedalia verba deblaterare ex aliquot Europæis *linguis*, & quod multa accurate commentari ac ſermocinari ſciant de *theatris* & *ludis ſcenicis*; itemque de ritu ſeſe *veſtiendi* apud Italos, Hiſpanos, Germanos, & imprimis Gallos uſurpato. Si rebus ſuis prudenter iſti conſulerent, non efferrent pedem extra patrium ſolum, ne opes ſuas dilapidarent, ne tempus, valetudinem, immo ne ipſam denique vitam per luxuriam & voluptates miſere perditum irent ac profunderent. Non redirent, quod frequentiſſime fieri ſolet, ſibi patriæque prorſus inutiles & pondera terræ inania. Sed quo abripior?

Propoſui mihi, horulæ hujus ruentis ſpatio, ad vos loqui, Auditores, non de patriarum Academiarum prærogativis; aut de ſuſcipiendis peregrinationibus ad has, præ cæteris Academiis; ſed imprimis de peregrinationibus intra patriam, per ejus rura & compita, inſtituendis; de genere (fateor) peregrinationum, quæ in hunc diem minus fuere in uſu, quaſve creditum eſt oblectationis unice cauſſa fieri.

Exoro vestram patientiam, A. O. Ord. Honorat. &, ne favore ac benevolis auribus vestris abutar, brevissimo, ut pollicitus sum, sermone defungar.

Navita de ventis, de tauris narrat arator.

Ne miremini, quæso, lubenter me loqui de itineribus intra patriam capessendis: suum enim cuique pulchrum est; & sua quemque trahit voluptas. Ipse meis pedibus subivi & transcendi pruinosas *Lapponiæ* alpes; & *Norlandiæ* aspera juga superavi, clivosos etiam calles & inaccessos ejus saltus emensus; inque *Dalekarliæ* silvas; & *Gotlandiæ* nemora; & *Smolandiæ* ericeta; & latissima *Scaniæ* jugera excursus feci spatiolos; nec ulla facile est nobilior Sveciæ Provincia, quam ego non perreptavi, perlustravi, etsi non sine corporis, viriumque defatigatione eximia. Equidem iter Lapponicum magni mihi consistit laboris; & fateor necessum mihi fuisse plus devorare molestiæ ac periculi, vagando per unam hanc mundi nostri arctoi oram, quam per reliquas omnes, quas usquam gentium contigit mihi obire terras in extero orbe, nec tamen & ipsas absque delassatione viriumque jactura a me calcatas. Sed quod veritatis amori, ac imprimis gratiæ Numinis acceptum referendum devotus agnosco, exantlatis itineribus mox omnis defuncti discriminis ac molestiæ me quasi lethæa cepit oblivio, compensante hæc omnia fructu illo inæstimabili, quem ex his viarum erroribus & anfractibus reportavi, in eo maxime conspicuo, quod indies magis magisque peritior redditus, illam fœneratus sum experientiam, per quam spero me prodesse posse & mihi, & aliis,

& quæ omnes omnium charitates & commoda complectitur, ipsi patriæ & publico.

Bone Deus! quam multi rerum patriarum rudes ad exteros excurrunt, ut curiosa imprimis, quæ illic sese spectanda offerunt, rimentur sollicite ac admirentur; quorum tamen eximia pars longe est posita infra excellentiam eorum, quæ in patrio nostro solo, oculos modo aperientibus, sese ingerunt. Nullum ego, apud exteros, solum vidi rerum in regnis Naturæ curiosarum fœcundius, quam nostræ patriæ! Nullum quod tot, tantaque, tamque stupenda Naturæ artificia monstret! sive æternas & per infinita sæcula perennantes in alpibus *nives*; atque inter ipsos nivium tractus, promicantia identidem prata ac virescentia *tempe*; sive celsissima *montium* cacumina; sive confragosa & abrupta rupium *præcipitia*; sive æstuantes *cataractarum* voragines; sive latentem integro temporis spatio *Phœbum*; & exorientem inde cimmeriam caliginem in orbe nostro, consideres; sive *inocciduum* alio anni tempore solis jubar spectare velis; quorum vel in Batavo orbe, vel in Gallia, vel in Britannia, vel in Germania, vel in alio denique Europæo tractu, ad quem avida novitatis juventus nostra turmatim erumpere soleat, in suo genere par, simileque frustra quæratur.

Sed de hisce dicendi locus jam non erat. Ad ea, quæ proposito meo sunt propiora & propria descendo, exemplis ostensurus, quod *Physici*, *Mineralogi*, *Botanici*, *Zoologi*, *Diætetici*, *Pathologi*, *Medici practici*, *Oeconomi*, cæteri harum scientiarum mystæ, in iteribus per nostras terras, ea sunt inventuri, ea detecturi, de quibus ne quidem per somnium antea ipsis cogitatum fuisse fatebuntur; immo quæ toti orbi in hunc diem plane incomper-

ta fuere; ea denique quibus non tantum ſciendi cupiditatem paſcant & exſatient, ſed & patriæ, ſibique, & bono publico feliciter inſervire queant.

Habet, ut paucis & per exempla agam, *rerum naturalium ſagax Indagator*, quo attentionem ſuam acuat & exerceat, contemplando faſtigia altiſſimi & ſuper æthera ſcandentis montis *Swucku*; mirabilem ſtructuram montis *Torsburg*.

Horrenda præcipitia rupis *Blåkulla*, in inſula ejus nominis prope Oelandiam ſitæ, ipſoque non minus nomine apud vulgus Sveogothicum etiamnum uſurpato, quam truculento adſpectu aliquid gerentis, quod antiquæ gentis ſtuporem, ſimul ac ſuperſtitionem inſinuet.

Porro concamerationes & cryptas mirabiles montium *Skiula*; elevatas in altum planities *Inſulæ Carolinæ*; inuſitatas formas & ſtructuras fontium *Kierkuſianorum* in Oelandia. Ut infinita alia Naturæ miranda opificia, quorum ſimilia vix alibi offendere licebit, ſicco nunc pede prætereaam.

Ubi quæſo dabitur plenior copia conſiderandi intentiſsimos *brumæ* rigores ac vehementiam, & adſtrictum gelu, & *glaciei* marmora ac incredibile robur; & in tam aſpero climate *ſata* nihilominus citius, quam in aliis mundi partibus, germinantia, citius creſcentia & maturitatem adipiſcentia, quam in Sveogothico hocce orbe noſtro?

Qui contemplari cupit *maris* ac *telluris* ſtupendas *metamorphoſes*, vix alibi gentium reperiet commodiorem occaſionem, quam in auſtrali & orientali Gotlandiæ noſtræ parte, ubi *ſaxei*, ut vocantur, *gigantes* minantur cœlo, & ubi temporum *epochæ*, ipſaque ſæcula, &, ut ita dicam, anni, mirabili quadam ſerie, *in glarea*, litoris & in ſolo ſupra litus poſito, veluti ſunt exarati. Ha-

Habebit palæſtram in qua ingenium ſuum exerceat egregie *Lapidis Oelandici* inſpectando *Hydrometra*, & excogitando rationem, qua humectante ſua natura & qualitate ſpoliari forte poſsit hic lapis; quod qui feliciter adinventurus eſſet, præſtaret ſane aliquid, unde patriæ ingens commodum accelleraret, ac imprimis loci iſtius incolas æternis ſibi meritis devinciret.

Non ingnota locutus fuero, & rem commemoravero toti orbi confeſſam, ſi dixero nullam in habitabili orbe eſſe terram, in qua *MINERALOGUS* plus poſsit proficere in arte ſua, quam patriam noſtram. Dicat mihi aliquis, & erit mihi magnus Apollo, dicat mihi quibus in terris inveniantur ditiores & ampliores *tractus metallici*, quam in noſtra Svecia; aut ubinam infinitæ aliquæ fœcundioris metalli cavernæ altius in ipſa telluris viſcera & Plutonia regna deſcendant, quam in noſtra hac Svecia.

Loquantur pro me latiſsimæ mineræ *Norbergenſes*, & jugum *Tabergenſe*, & fodinæ *Dannomorenſes*, *Bitsbergenſes*, *Grengienſes* & denique inſtar omnium *Salbergenſes* & *Fahlunenſes* theſauri, quibus ſimiles nulla terrarum regio oſtentabit.

Porro ubi gentium permittunt metallicolæ ab exteris accedentes furnos & operationes quaſcumque metallurgicas liberius adire? ubi uſquam lubentius hæc talia docentur? Recipiuntur ſane apud nos advenæ cum favore, & dimittuntur cum deſiderio.

Quis ad contemplationem caminorum, ingentia flammarum incendia vomentium, in quibus *ferrum* funditur, non inhorreſcat? & quis in denſiſsimis pinetis Dalekarliæ cum voluptate non adpiciat ſim-

plicem

plicem rusticum, sine furno & apparatu facile ullo, ferrum e terra extrahere, idque tam durum, usuique accommodum, ut cum omni alio ferro, summo igne & multis cum impensis parato, certare posſit?

Quis ante hos decem annos crediditſet lapidem *calaminarem* dari in Dalekarlia? aut *auri* præstantiſsimi mineras in Smolandia?

Forte fidem denegabitis, Auditores, narranti integros montes *Petroleo* saturatos reperiri in Dalekarlia. Ne dubitate tamen: ego rem hactenus non auditam, nec visam, hisce meis oculis vidi, vidi, inquam, & obstupui.

Corallifera Indorum litora miramur, sed *Capelli* Portus, (locus est in Gothlandia) credite Auditores, unus hic locus exæquat, immo exsuperat Orientis has opes; vidi enim densiſsima corallorum strata per integra stadia & milliaria hujus litoris sese extendentia.

BOTANICI, qui ad scrutandos regni vegetabilis thesauros, præcipuam certe terrarum partem hodie pervolitarunt, multa tamen in Svecia reliquerunt nobis, nostrisque nepotibus, adhuc observanda.

Vix enim alibi, quod verbo dicam, major quam apud nos copia datur *muscorum*, *lichenum*, *fucorum*, *fungorum*, in quibus minutiis contemplandis curiosior Botanicorum turba desudat hodie.

Quis mortalium *Diapensiam* nostram umquam vidit aut descripsit? Quis *Blasiam*, excepto unico Michelio? Bina hæc plantarum genera apud nostrates, & præcipue circa Fahlunam, magna abundantia proveniunt. Quotusquisque peregrinantium, rei herbariæ non prorsus rudis, Parisiis profectus

non

non divertit ad Fontem Bellilaqueum, ut adſpiciat rariſsimas illas *Orchides*, quarum aliæ floribus Galeas; aliæ Culices; aliæ Muſcas; tam belle, tamque artificioſe repræſentant, ut ad exæquandam Naturam nihil fere deeſſe videatur, quam ſolus bombus ac volatus? Quis crederet hos flores in noſtra patria, & quidem in Oelandiæ nemoribus, paſsim obvias progerminare?

Quis unquam quæſiverit in noſtris terris exoticas iſtas plantas: *Lotum tetragonolobum; Sanguiſorbam majorem; Lactucam perennem; Carduum acaulem; Aſterem dyſentericum; Helleborum Hippocratis; Ranunculum illyricum*, immo *Ricciam & Globulariam*, præſertim *Emerum*, pulcherrimum iſtum fruticem, qui per omnes hyemes, ſtudioſe a frigore, in hypocauſtis Botanicorum conſervatur? Quæ tamen omnes nunc primum obſervatæ creſcunt in Oelandia & Gothlandia.

Ab exteris ad Officinas noſtras *PHARMACEUTICAS* accerſivimus, & quidem ingenti pretio,

Verbenam,	*Centaurium*,	*Ptarmicam*,
Nummulariam,	*Laureolam*,	*Scorzoneram*,
Eryrgium,	*Bellidem*,	*Caprifolium*,
Ebulum,	*Cichorium*,	*Cervi ſpinam*,
Arnicam,	*Symphytum*,	*Sambucum*,
Ononidem,	*Daturam*,	*Betonicam*,
Scordium,	*Archangelicam*,	*Mercurialem*,
Lithoſpermum,	*Eſulam*,	*Rhodiam*,

Stoechadem citrinam, & Rutam murariam,

quæ tamen omnes plantæ per Sveciam ſponte naſcuntur! & tamen ante decem hos annos quis hoc ſibi habuit perſpectum?

Quantos sumtus profuderunt nostrates ad accersendum quovis anno *Kali*, ex cujus cinere & sale vitrum conflatur. Fullonum *Luteola* & *Isatis* quotannis redimi debuit charo pretio, & multis impensis patriæ. Quas tamen herbas nunc demum compertum est passim per nonnullas nostras provincias germinare.

Integram *rariorum Plantarum Centuriam* sola *Lapponia* mihi quondam suppeditabat; aliam nunc etiam Centuriam in insulis maris *Balthici* collegi; & totidem numero in sola *Scania*, antea in Svecia nunquam observatas, detexi; nec dubium est, quin reliquæ nostræ provinciæ, tales etiam alias Floræ vel opes vel delicias, hucusque non deprehensas, in recessibus & angulis suis recondant, modo adsit impiger & sollers indagator. Felices agricolæ, immo felices Svecicolæ, bona si sua norint!

Nec versabitur *ZOOLOGUS* unquam in amœniore, suoque proposito idoneo magis loco, quam in illo, ad quem examina omnis generis *Avium*, vernali tempore, aut sub æstivo calore, ad procreandam sobolem convolant & congregantur: hoc fit in sylvosis montibus nostræ Sveciæ, plus quam in alio terrarum tractu: Lapponum pluvialis *Pago* dictus; Norlandorum Passer nivalis; Oelandorum Tringa *Alwargrim* nominata; Gothlandorum Anas *Eider* dicta; insulæ Carolinæ Anas arctica *Torde* appellata; Ottenbyensium Recurvirostra *Sierflacka* nuncupata; Dalekarlorum Picus tridactylus, rarius apud exteros visuntur, quam Phasiani in nostris mensis.

Ausim dicere nullam esse terrarum partem in universo orbe, quæ feracior sit avium & insectorum, quam nostram Sveciam.

Rhau-

Rhangiferi silvestres, & volitantes *Sciuri*, & alpinis jugis ruentes turmatim in subjectam planitiem *Lemures*, ignorantur, quamquam feliciter ignorantur, in aliis terris.

In alpibus nostris Dalekarlicis exteri (& hoc notum est) *Falcones* capiunt. In insula Farô, prope Gothlandiam sita, *Phocarum* piscatura, & *Salmonum* in boreali Norlandia optime exercetur. Utraque tanto cum proventu & emolumento, ut nihil supra in aliis gentibus.

Quot species *Piscium* apponuntur in nostris mensis, vulgatissime in Svecico orbe, quales ex Cyprinaceo genere: *Aspid*, *Wimba*, *Faren*, *Biörkna*, *Mudd*, plures aliæ, exteris prorsus ignotæ, nunquam visæ; nunquam depictæ!

Quis mortalium adhuc unquam exenteravit, examinavit, depinxit pusillos illos, & rubros serpentes Aspides, seu *Æspingar* australibus Svecis dictos, & lethali vulnere perniciosos?

Nimis longus essem si ad *Insectorum* species descenderem! Qui insuetam hactenus adhibuit, in examinandis insectis, solertiam & *ἀκρίβειαν* magnus ille Reaumurius, visa collectione mea insectorum Sveciæ, fassus est ingenue, solam patriam meam, plures species insectorum continere, quam ullam aliam ipsi notam terrarum partem.

DIÆTETICUS, cui vivendi genera inquirere competit, vix terram reperiet, in qua tot differentibus modis vivitur; deprehendet hic diversæ fortunæ, status, conditionis homines, diverso ciborum genere uti. Et quod præcipuum est, orbis nostri hyperborei incolas, in singulis provinciis ac territoriis, suos quasi peculiares in his generibus mores ac instituta sequi: in Lapplandia observabit homi-

nes absque *Cerere* & *Baccho*, absque *sale* & potu omni artificiali, aqua tantum & carne, & quæ ab his præparantur, contentos vivere.

In aliis locis videbit agricolas in fumosis & fuliginosis hypocaustis degentes *Coregono fœtido*, nec non pane e radicibus Callæ vel glumis & aristis cerealium contusis præparato, victitare.

Alibi rusticos frugaliter ex *Harengo fœtido*, & sero lactis viscoso, *Syra* ipsis dicto, vitam sustentare.

Alibi se suosque alere cibis *Assu* & *Artsau* apud illos dictis, pisce item putrido *Lunsfisk* illis nominato, sub durissimo licet labore.

Ruricolas alibi offendet *Rapis* satiari, & potu e baccis *Juniperi* præparato sitim exstinguere.

Alios *Pisis* imprimis vesci; alios pulte e *Fagopyro* repleri; in aliis locis carne *Phocarum* pinguescere plebeculam & multum corporis facere, cum stupore videbit.

Qui per alias terras peregrinatus fuerit, non deprehendet temere tot, tamque differentes vivendi victitandique ritus, ac in his oris, unde observata & experimenta sua instituat follers ac ingeniosus Diæteticus.

PATHOLOGUS, qui morborum caussas indagat, non frustra peregrinabitur in his terris; quippe in singulis orbis nostri tractibus, vexantur homines suis peculiaribus morbis, qui maximam partem, ex diverso illo, de quo jam locuti sumus, victu, ciborumque genere promanant.

Caussas hac ratione procul dubio est assignaturus minime falsas:

Quare Norlandi ut plurimum *Scorbuto* sint infecti, & cur Lappones contra hujus morbi prorsus expertes. Qui

Qui fiat, ut iidem Lappones *Torminibus* iſtis ventriculi, quæ apud illos *Ullem* audiunt, tam miſere excrucientur.

Quare Gothlandi imprimis *Colica hypochondriaca* torqueantur.

Quare Weſtrobothnienſes, qui reliquis noſtri orbis populis fœcundiores ſunt, amittant plurimos *infantes* in cunis.

Quare multi *Epileptici* in territòrio Verns dicto reperiantur, equidem ex leviſſima, ſed ſingulari tamen, ſi rem acu tetigerimus, cauſſa.

Quare Orſaboenſes Viri fere omnes, ante trigeſimum ætatis annum e *phthiſi* emoriantur.

Prolixum foret omnia enumerare, quae paſſim apud ſingulas gentis noſtræ nationes observari percommode poſſint.

Mihi ſaltem perſuaſum habeo, novo Doctori Medico perneceſſariam eſſe profectionem per patrium ſolum, vel ea etiam de cauſſa, ut proprio Marte vires ac induſtriam ſuam medicam, & ſic experientiam, ſine qua *nulla* eſt Medicina, quotidie augeat, artemque, quam profitetur, ad culmen perducat.

Contingit enim noſtris terris, quod neſcio an inter exteros ita crebro fiat, ut vulgus noſtrum libenter ſuis fidat Æſculapiis, & multa frequentia concurrat ad conſulendum medicum, quam primum auditum eſt aliquem, eas in medendi negotio feciſſe progreſſiones, ut artis ejus Doctor evaſerit; in multis aliis exterorum ſæpe Juveni Medico vix catulum ſuum concrederent homines.

Hac ratione *PRAXIN* inſtituendo viſurus eſt, num pharmaca multum, et quidem invidendis ſæpenumero encomiis, ab aliis celebrata illum habeant

apud ægros effectum, quem in libris practicis non raro venditari persentiscimus.

Audiet plurima passim medicamenta domestica, aliis etiam terris ignota, apud rusticos nostrates usurpari, & tamquam specifica, pretiosissimisque pharmacis prælata celebrari; quippe dum de hisce consulitur, talia secreta ab ægris ingenue revelantur, modo ipse sapiat Medicus; & his, ea, qua par est, uti sciat prudentia.

Quid enim famosa illa exotica, quae ex utraque India asportantur, tantoque emuntur pretio, exempli gratia: *Sarsaparilla* ista Smilacis species; *Ipecacuanha* Violæ; *Acmella* Verbesinæ, *Contrajerva* Dorsteniæ, & *Simoruba* Evonymi species, quae in variis morbis specifica audiunt. Quid, inquam, hæc talia sunt nisi remedia longo usu apud vulgum comprobata, qualia nunc dicimus ea etiam esse, quæ apud nostrates infinito numero frequentantur. Nonne hæc omnia, a barbaris nationibus inventa, postquam experientia docuit utilia & ad varios debellandos morbos efficacia esse, digna habita fuerunt, quæ cum reliquo genere humano communicarentur?

Discant itaque Juvenes Medici minime spernere, sed ea annotare accurate, quae apud vulgum audiunt medicamenta decantari.

Qui enim jactitat se plura de simplicium viribus scire, quam quæ gustus, olfactus, fructificatio & experimenta suggerunt percipienda, is equidem fallit vehementer & fallitur.

Vos, qui patrium solum olim cum exoptato fructu atque proventu exculturi estis, nullum quidem ex *OECONOMICA* Bibliotheca habebitis tam utilem, tamque necessarium artis istius auctorem, quam

quam peragrationes & itinera per varias patriæ regiones.

Visuri estis, in aliis provinciis, & quidem sterilissimis, ab optimis incolis, improbo quidem labore, sed non sine largo fœnore, terram feliciter excoli.

Rursus in aliis, natura licet fœcundissimis, per incuriam & inertiam incolarum, spem boni proventus omnem jacere, ipsosque incolas miserrimæ esse sortis & conditionis.

Videbitis Fœni & *Graminis culturam* apud Cuprimontanos omnium optime exerceri. Gothlandos rem pecuariam ac imprimis *Ovium* felicissime tractare.

Porro *Agri* sulcandi, fœcundandi, occandi, seminandi, *segetis* metendæ, colligendæ, siccandæ, triturandæ variam apud varios observabitis methodum ac rationem, unde accurato peregrinatori pronum erit judicare, quod usui sit optimum.

Vanum est exterorum in omnibus œconomiam nostro solo applicare; equidem Graminum semina, e transmarinis locis ad nos advecta, frustra seruntur in nostra gleba; nostra vero semina extra controversiam sunt præferenda.

Ferme dicam fieri non posse, ut vel per dimidium diei, aliqua in provincia patriæ proficiscaris, quin aliquid discas in œconomicis; multa occurrent primo sane intuitu levia quidem, sed si paullo attentius mentem oculosque adverteris, fatebere statim in rem tuam esse, & longe utilissima, qualia passim observare licebit in vario vestiendi, cibi parandi, pecoris pascendi modo ac ritu, ut taceam vivendi mores, commercia, infinito numero alia.

Tan-

Tandem quocunque demum modo necessarium, ut jam diximus, & inevitabile sit patrium solum perlustrare, frustra & inutiliter suscipiet hunc laborem is, qui non antea fundamenta studiorum jecerit ad Academias in *Physicis*, Historia *Naturali* & *Medica*, sine qua præparatione ad rite instituenda itinera, singula quæ occurrunt, quasi pro notis, consuetis, adeoque minus attentione dignis, habebuntur facile.

Cum tamen peregrinator, si quis alius, in omni negotio famosum illud Cartesii principium examussim tenere debeat, scilicet *de omnibus esse dubitandum*.

Ubi tamen illa cautela est adhibenda sollicite, ne initio nimia observandorum mole confundatur ac perturbetur animus sciendi cupidus.

Consultum tamen erit hoc principio *domi* magis, quam foris uti, ne inusitata rerum admiratione nimiam ignorantiam prodamus, & sic nostram nationem exponamus contemptui & risui exterorum.

Debemus peregrinari in vernanti nostra ætate, dum corporis animique vigor adhuc floret, dum inconcussas vires habemus, & ætatis adhuc alacritas nobis inest; antequam familia, & domus, & placens uxor, & domestica negotia curæ nobis cordique esse cœperint.

Posteaquam hac ratione peregrinationis vestræ prima deposueritis rudimenta intra patriam, tum demum idonei eritis, qui in vestrum & publici emolumentum, pedem promoveatis extra patriæ etiam terminos, ut ea foris cognoscatis, quæ domi non potuissent cognosci, & sic omnibus probe excussis ac examinatis, rite perspiciatis, num, & qua ratione patriæ instituta, per peregrina & ex-

tranea

tranea excoli possint, ne forte existimetis ea, quæ Parisiis in usu sunt, usurpari etiam posse in quovis tugurio rustico apud nostrates; & quod palmarium est, ne meliorem cognitionem habeatis eorum, quæ in Gallia, Anglia, Germania, aliisque in terris aguntur, quam eorum, quæ fiunt in vestra patria; hoc est, ne, quod in proverbio fertur, sitis foris lynces, domi talpæ.

Sed ne patientia vestra abutar, filum Orationis nunc abrumpo, ut quod reliquum est temporis *Votis* ac *Gratiarum* actionibus relinquam.

Tibi, *OMNIPOTENS DEUS*, omnium primo grates pius ac devotus exsolvo pro immensis beneficiis, quibus me omni vitæ meæ spatio, per singularem tuam curam ac providentiam cumulasti. Tu, inde a juventute mea ita me manuduxisti, ita direxisti meos gressus, ut in vivendi simplicitate ac innocentia inque flagrantissimo scientiarum studio adoleverim.

Grates tibi ago, quod in exantlatis itineribus meis per patrium & exterum orbem, inter tot gliscentia pericula, salvum me semper & incolumem conservasti.

Quod in reliquo vitæ meæ cursu, inter gravissima paupertatis onera, & alia quævis incommoda, omnipotenti auxilio tuo, mihi semper adfuisti.

Denique quod inter tot rerum, quibus expositus fui, vicissitudines, inter bona, inquam, & mala, læta & tristia, jucunda & ingrata, animum mihi suffecisti ad hæc omnia æquum, constantem, fortem, erectum.

Augustissimo Potentissimoque Regi FRIDERICO I. submissus & subjectus civis grates ago devo-

devotissimas, subjectissimas, pro sua clementia in honorifica hac sparta mihi demandanda. Concedat Deus ut Augustissimus Rex, cum Serenissima Regina, illa fulgentissima septentrionis sydera, arctoum huncce orbem nostrum quam diutissime illustrent ac irradient.

Tibi, Celsissime Comes CAROLE GYLLENBORG, Academiæ hujus CANCELLARIE Illustrissime, tibi, inquam, licet absenti, grates, quas venerabunda mens concipere unquam possit, maximas humillimas nunc ago habeoque pro ingentibus ac plane immortalibus mihi præstitis beneficiis, inter quæ infinito numero excellentia, & hoc non ultimo loco reponendum est, quod me, ab hac Academia vocatum, tuo insuper indulgentissimo suffragio apud potentissimum Regem commendasti. Dabo operam, ut hujus favoris nunquam te pœniteat; reverentia vero, obsequio ac pietate te ad cineres usque colam ac venerabor.

Reverendissimo ARCHI-EPISCOPO & PRO-CANCELLARIO, Magnifico Domino RECTORI, ac Vobis, Amplissimi Celeberrimique Domini PROFESSORES, summas pariter persolvo grates, qui vestro, & quidem unanimi, ad hanc provinciam obtinendam, me exornastis suffragio. Ut hæc benevolentia vestra me ad venerationem, ad amicitiæ cultum & quævis officia reddidit obstrictissimam; ita, ne hoc vestro in me studio videar unquam indignus, pro virili, per Dei gratiam, adnitar.

Dum in testificanda grati animi devotione sum occupatus, neque tui oblivisci debeo nominis, Celeberrime *ROBERGI*, Præceptor & Antecessor summo semper honoris cultu devenerande.

Ut

Ut ex eorum numero, qui e ſchola tua prodierunt, unus ego ſum; ita ingratiſsimus mortalium eſſem, ſi tanti beneficii memoriam ac piam recordationem e pectore meo ulla unquam deleret oblivio.

Gratulari tibi jure meritoque potes, Vir Celeberrime, te unum eſſe ex artis tuæ conſortibus hodie ſuperſtitem, cui facile omnes totius Sveciæ Medici, ceu Informatori fidiſsimo, prima artis ſuæ initia, incrementa & decora accepta referenda, grata mente fatentur & agnoſcunt.

Immo, quem non Medica tantum Facultas Upſalienſis, verum univerſa etiam corona Patrum, ſeniorem ſuum hodie ſalutare ac venerari debet æſtumatiſsimum.

Patere nunc demum Diſcipulum humeros tuos onere illo levare, quod per integros quater denos annos, & quod ſupereſt, cum honore geſsiſti; ut ingraveſcente jam ſenio, otio iſto fruaris, quod Sacra Regia Majeſtas deſideriis tuis clementiſsime indulſit.

Exopto tibi lætam ac vegetam ſenectam, & ut omnia ex voto ac proſpere tibi ſuccedant, fidiſſimis precibus cum benigniſsimo Numine, pro te, devotus paciſcar.

Nec vos, florentiſsimi lectiſsimique JUVENES, par eſt, ut in ſolenni hac gratiarum actione prætеream. Vos enim ii eſtis, quos novi prolixo ac inſigni amore me amplexos fuiſſe, novi, inquam, ex multis ſane ac indubitatis indiciis, novi & gratus agnoſco.

Veſtrum plurimi me, haut ſcio an unquam vobis viſum, exoptaſtis, deſideraſtis.

Scio me unice huc vocatum eſſe, vobis ut inſerviam. Vos igitur fortunæ meæ fabri eritis.

In

In veſtra commoda ac emolumenta, induſtriam meam, ſtudia, labores, vigilias conſecrabo volens lubenſque.

Operam, per Dei gratiam, dabo indefeſſam, ut exſpectationi veſtræ, ſumma fide ac diligentia ſatisfaciam; nec illam, quam de me concepiſtis, ſpem, vanam unquam & irritam ſentiatis.

DIXI.

